

УДК 342.41(477)

DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.94.1.21>

ОКРЕМІ ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ ПРИЙНЯТТЯ НОВОГО ТЕКСТУ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Лебідь К. О.,

студентка I-ого курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти

Навчально-наукового інституту права,

психології та інноваційної освіти

Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID: 0009-0008-1312-3540

E-mail: karyna.lebid.mpvpr.2025@lpnu.ua

Лебідь К. О. Окремі процедурні питання прийняття нового тексту Конституції України в період післявоєнного відновлення.

У статті досліджено комплексні проблеми та перспективи конституційної модернізації України в контексті післявоєнного відновлення та стратегічного курсу на європейську інтеграцію. Обґрунтовано, що чинна Конституція 1996 року, попри її фундаментальне значення, містить низку системних інституційних дисбалансів, зумовлених складними політичними компромісами періоду її прийняття, що суттєво обмежує ефективність правового регулювання сучасних динамічних суспільних відносин. Автором актуалізовано проблему існування «процедурного вакууму» в чинному законодавстві щодо механізму реалізації установчої влади народу, оскільки Розділ XIII Основного Закону регламентує виключно порядок внесення змін до Конституції, не визначаючи чіткого алгоритму прийняття її нового тексту.

Для розв'язання вказаного питання запропоновано авторську «бінарну конституційну модель», спрямовану на подолання нормативної невизначеності шляхом синхронізації процедур, передбачених статтями 155 та 156 Конституції України. Модель базується на пакетному розгляді двох взаємопов'язаних законопроектів: перший спрямований на реформування розділів, зміни до яких вносяться за парламентською процедурою (ст. 155), а другий – на оновлення Розділів I, III та XIII, що потребують обов'язкового затвердження на референдумі (ст. 156). Встановлено, що ключовим елементом цієї моделі є принцип суворой юридичної взаємозумовленості, згідно з яким набрання чинності новою редакцією Основного Закону в цілому залежить від остаточного волевиявлення Українського народу, чіткого рішення на всеукраїнському референдумі виступає актом вищої легітиматії та вирішальною умовою завершення установчого процесу.

Деталізовано роль Конституційного Суду України у процесі конституційної трансформації, зокрема в частині здійснення превентивного контролю на предмет відповідності законопроектів вимогам статей 157 та 158 Конституції України. Аргументовано, що в межах «бінарної моделі» Суд має виконувати функцію наскрізної експертизи, перевіряючи не лише конституційність окремих положень, а й внутрішню узгодженість між «парламентською» та «референдумною» складовими майбутнього тексту. Водночас визначено, що відмова Суду від контролю за дотриманням процедурних обмежень у період воєнного стану створює суттєві ризики правової невизначеності.

Окремо окреслено шляхи вдосконалення інституту парламентських слухань як необхідного інструменту забезпечення транспарентності та інклюзивності конституційного процесу. Виявлено системні перепони в існуючій практиці їх проведення, зокрема нормативну обмеженість щодо їх ініціювання та низьку ефективність імплементації напрацьованих рекомендацій. Аргументовано, що лише через подолання цих перепон та впровадження запропонованої автором «бінарної моделі» можливо створити комплексну систему, яка покликана не лише впорядкувати процедуру оновлення Конституції в період післявоєнної відбудови, а й закріпити незворотність демократичного вибору нашої держави.

Ключові слова: Конституція України, установча влада, конституційний процес, бінарна конституційна модель, післявоєнне відновлення, всеукраїнський референдум.

Lebid K. O. Some procedural issues related to the adoption of the new text of The Constitution of Ukraine during the post-war reconstruction period.

This article examines the complex challenges and prospects of Ukraine's constitutional modernization in the context of postwar reconstruction and the strategic course toward European integration. It is argued that the current 1996 Constitution, despite its fundamental importance, contains a number of systemic institutional imbalances resulting from the complex political compromises of the period of its adoption, which significantly limits the effectiveness of legal regulation of contemporary dynamic social relations. The author highlights the problem of a "procedural vacuum" in current legislation regarding the mechanism for exercising the constituent power of the people, since Section XIII of the Constitution regulates only the procedure for amending the Constitution, without defining a clear algorithm for adopting its new text.

To address this issue, the author proposes a "binary constitutional model" designed to overcome regulatory uncertainty by synchronizing the procedures set forth in Articles 155 and 156 of the Constitution of Ukraine. The model is based on the bundled consideration of two interrelated draft laws: the first is aimed at reforming sections to which amendments are made through parliamentary procedure (Art. 155), and the second at updating Sections I, III, and XIII, which require mandatory approval by referendum (Art. 156). It has been established that the key element of this model is the principle of strict legal interdependence, according to which the entry into force of the new version of the Basic Law as a whole depends on the final expression of the will of the Ukrainian people, whose decision in a nationwide referendum serves as an act of supreme legitimacy and a decisive condition for the completion of the constitutional process.

The role of the Constitutional Court of Ukraine in the process of constitutional transformation is examined in detail, particularly with regard to its exercise of preventive review to ensure that draft laws comply with the requirements of Articles 157 and 158 of the Constitution of Ukraine. It is argued that within the framework of the "binary model," the Court must perform a comprehensive review, verifying not only the constitutionality of individual provisions but also the internal consistency between the "parliamentary" and "referendum" components of the future text. At the same time, it is determined that the Court's refusal to review compliance with procedural restrictions during a period of martial law creates significant risks of legal uncertainty.

The paper specifically outlines ways to improve the institution of parliamentary hearings as an essential tool for ensuring the transparency and inclusivity of the constitutional process. It identifies systemic obstacles in current practices regarding their conduct, particularly regulatory limitations on their initiation and the low effectiveness of implementing established recommendations. It is argued that only by overcoming these obstacles and implementing the "binary model" proposed by the author is it possible to create a comprehensive system designed not only to streamline the procedure for amending the Constitution during the postwar reconstruction period but also to cement the irreversibility of our state's democratic choice.

Key words: Constitution of Ukraine, constituent power, constitutional process, binary constitutional model, post-war recovery, nationwide (all-Ukrainian) referendum.

Постановка проблеми. Історичний генезис чинної Конституції України характеризується складним компромісом між пострадянською спадщиною та демократичними прагненнями, що призвело до закладення в її текст низки системних вад та інституційних дисбалансів. Головна колізія сучасного конституційного процесу полягає у нормативній невизначеності: розділ XIII Основного Закону детально регламентує порядок внесення змін, однак залишає «процедурний вакуум» щодо механізму прийняття цілком нового тексту Конституції. В умовах майбутнього повоєнного відновлення, яке вимагатиме якісних реформ, відсутність чіткого алгоритму реалізації установчої влади народу створює ризики правової невизначеності та потенційних політичних криз. Нагальною є потреба в розробці такої процедурної конструкції, яка б, з одного боку, відповідала імперативним вимогам статей 155–156 Конституції, а з іншого – забезпечувала високий рівень суспільної легітимації та інклюзивності процесу через залучення громадянського суспільства.

Мета дослідження – комплексне наукове обґрунтування та моделювання процедури прийняття нового тексту Конституції України в період післявоєнного відновлення на основі «бінарної конституційної моделі». Досягнення поставленої мети передбачає вирішення низки дослідницьких **завдань**: розроблення механізму синхронізації парламентських і референдумних процедур, визначення компетенції Конституційного Суду України щодо здійснення превентивного контролю за дотриманням

процедурних норм, а також окреслення шляхів удосконалення інституту парламентських слухань як ключового інструменту забезпечення транспарентності, інклюзивності та легітимності правотворчого процесу.

Стан опрацювання проблематики. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження конституційних трансформацій складають праці провідних вітчизняних вчених. Фундаментальні аспекти модернізації Конституції як пріоритетного напрямку правотворчості в умовах післявоєнного відновлення ґрунтовно проаналізовані у спільних дослідженнях А.М. Колодія, В.М. Тернавської та О.А. Колодія. Вчені наголошують, що оновлення Основного Закону стане системоутворюючим чинником для всієї правової системи України. Вагомий внесок у розробку дорожньої карти конституційної реформи зробили експерти Центру політико-правових реформ, зокрема у «Зеленій книзі конституційної реформи в Україні», де особлива увага приділена проблемам закритості та неpubлічності підготовки конституційних змін. Окремі процедурні аспекти, що стосуються ролі органу конституційної юрисдикції та меж його повноважень у процесі новелізації Основного Закону, знайшли відображення в наукових розвідках Ю. М. Михеєнка, який застерігає від перетворення Конституційного Суду з «охоронця» Конституції на суб'єкта політичного процесу. Водночас питання практичної імплементації «бінарної моделі» прийняття Конституції, яка б синтезувала парламентські та референдумні процедури, залишається недостатньо розробленим у сучасній науці та потребує поглибленого аналізу.

Виклад основного матеріалу. Прийняття Основного Закону України 28 червня 1996 року стало тією подією, що виходила за межі формальної правотворчості. Виступаючи продовженням багатовікових конституційно-правових традицій та відкриваючи нову епоху законодавчої підтримки демократичних ідеалів, Конституція України (далі – КУ, Конституція, Основний Закон) стала символом утвердження національної ідентичності та консолідації Українського народу в критично важливий момент становлення його як єдиного та суверенного джерела влади у власній, соборній і незалежній державі.

Водночас якою б досконалою не була Конституція (а Конституція України 1996 року є виваженим документом і юридично якісним продуктом європейської суспільно-політичної думки кінця ХХ століття), настає час, коли вона перестане частково або повністю відповідати суспільним відносинам, що динамічно розвиваються. З цього приводу варто зазначити, що Конституція не є «священною короною», як її звикли називати деякі науковці, і може бути змінена, якщо на те буде воля Українського народу як суб'єкта, що єдиний має право утверджувати та змінювати конституційний лад в країні [1, с. 28].

Щоб по-справжньому усвідомити актуальність питання перегляду Конституції України, необхідно звернутися до історичного контексту її ухвалення. Так, Основний Закон 1996 року народжувався у складних політичних умовах – у період зіткнення двох світоглядних і політичних парадигм: пострадянської, зорієнтованої на збереження владних структур колишньої номенклатури, та реформаторської, яка прагнула закласти підвалини демократичної, правової та європейськоорієнтованої держави. Вимушений компроміс між цими силами, зокрема в питаннях мови, державної символіки, статусу Криму та ряду інших питань у підсумку призвів до механічного поєднання в тексті різнорідних правових конструкцій, створення внутрішніх суперечностей та появи інституційної неузгодженості. Зазначені системні вади вимагають комплексного переосмислення чинної конституційної моделі, яка має не лише відповідати сучасним екзистенційним викликам війни, а й повністю узгоджуватися із стратегічним курсом на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі.

Беззаперечно, вести мову про модернізацію Конституції України в умовах післявоєнного відновлення можна тільки як про перспективу подальшого розвитку правотворчої діяльності в Україні, оскільки, по-перше, післявоєнне відновлення існуватиме в майбутньому, по-друге, надзвичайно важко спрогнозувати, яким воно буде, і, по-третє, фактично не зрозуміло, які політичні, економічні, соціальні, духовні, правові та інші чинники впливатимуть на нього і якими концепціями, стратегіями, планами воно буде передбачатися. Водночас можна абсолютно впевнено стверджувати, що питання про модернізацію Конституції України буде занесено до порядку денного перспективної правотворчої діяльності в процесі післявоєнного відновлення. Певно, що воно не буде визнане першочерговим, невідкладним, основним, але для модернізації (реформування, удосконалення, оптимізації) правової системи України воно, беззаперечно, стане системоутворювальним, засадничим [2, с. 85].

Будь-яка подальша модернізація Конституції чи правової системи України в цілому неминуче матиме своїм вихідним пунктом і критерієм оцінки норми, що стосуються народовладдя. Так, відповід-

но до ст. 5 Основного Закону України носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ; народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування; право визначати і змінювати конституційний лад в Україні належить виключно народові і не може бути узурповане державою, її органами або посадовими особами [3].

Повертаючись до питання прийняття нового тексту Конституції, варто додати, що у змісті Конституції України порядок розробки та прийняття її як нової прямо не визначений. Так, розділ XIII Конституції України встановлює лише порядок внесення змін до неї. Зокрема, для внесення змін до розділів I, III, XIII Основного Закону України визначено особливу процедуру, згідно з якою законопроект про внесення змін до цих розділів подається до Верховної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України і, за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується всеукраїнським референдумом, який призначається Президентом України [3; 4]. Для внесення змін до всіх інших розділів Конституції (крім I, III та XIII) застосовується двосесійна процедура у Верховній Раді України: попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України, вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Верховної Ради України за нього проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України.

Водночас відповідь на запитання щодо права народу прийняти нову Конституцію України знаходить своє обґрунтування у висновку Конституційного Суду України № 6-рп/2005 від 5 жовтня 2005 року (справа № 1-5/2005), де, серед іншого, підкреслюється, що «із нормативно-правового змісту положень частин другої, третьої статті 5 Основного Закону України, за якими народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні та народові належить право визначати і змінювати конституційний лад в Україні, випливає, що народ має право приймати нову Конституцію України». Це положення підтверджує, що право на ухвалення нового Основного Закону належить виключно до установчої влади народу, яка має первинний характер щодо встановлених влад. Таке розуміння узгоджується з висновком Конституційного Суду України № 4-зп від 3 жовтня 1997 року (справа № 18/183-97), у якому наголошено: «Конституція України як Основний Закон держави за своєю юридичною природою є актом установчої влади, що належить народу. Установча влада по відношенню до так званих встановлених влад є первинною... Прийняття Конституції України Верховною Радою України означало, що у даному випадку установча влада була здійснена парламентом» [4; 5], тобто тим суб'єктом, якого народ одноразово уповноважив на здійснення такої влади.

Попри підтвердження Конституційним Судом права народу на прийняття нової Конституції, на наше переконання, відсутність законодавчої регламентації цього процесу зумовлює необхідність її оновлення виключно шляхом внесення змін, що дозволить *de facto* отримати абсолютно новий за змістом акт. Таким чином, з огляду на імперативні приписи розділу XIII Конституції України, а саме на подвійний порядок внесення змін, оптимальною моделлю прийняття нового тексту Основного Закону видається умовно названа «бінарна конституційна модель», що передбачатиме одночасний розгляд пакету з двох взаємопов'язаних законопроектів, а зокрема Законопроекту №1 (т.зв. «парламентського»), що прийматиметься відповідно до вимог ст. 155 КУ) та Законопроекту №2 (т.зв. «референдумного»), що прийматиметься відповідно до вимог ст. 156 КУ). Причому фундаментом цієї конструкції має виступати принцип суворої юридичної взаємозумовленості: введення в дію одного із законопроектів можливе лише за умови одночасного набрання чинності іншим. Так, у перехідних положеннях до Законопроекту № 1 має бути чітко зафіксовано: «Цей Закон набирає чинності одночасно з набранням чинності Законом України про внесення змін до розділів I, III та XIII Конституції України, затвердженим всеукраїнським референдумом». На наш погляд, саме така модель має ряд переваг: по-перше, вона є надзвичайно демократичною та життєздатною, оскільки залишає вирішальне слово за єдиним джерелом влади – народом, по-друге, вона перетворює потенційне негативне волевиявлення громадян не на глухий кут, а навпаки, на конструктивний імпульс для проведення додаткових доктринальних та нормопроектних напрацювань, і, нарешті, по-третє, саме вона здатна забезпечити бездоганну легальність процедури прийняття нового Основного Закону, одночасно надавши йому найвищого рівня легітимності, необхідного для заснування стабільного повоєнного правопорядку.

Ефективність запропонованої моделі гарантується системою взаємодоповнюючих механізмів парламентського та конституційного контролю, де перший реалізується у формі всебічних парламентських слухань задля забезпечення широкої суспільної підтримки та політичного порозуміння, а

другий – здійснюється виключно Конституційним Судом України, забезпечуючи фахову превентивну перевірку дотримання процедурних та змістовних вимог Основного Закону.

Дійсно, окремої уваги в контексті процедури прийняття Конституції потребує проблема забезпечення транспарентності та інклюзивності підготовчого етапу конституційного процесу. Так, розробка законопроектів про внесення змін до Конституції України здебільшого характеризується неопублічністю та закритістю. Конституційні зміни готуються відповідним суб'єктом без концепції конституційної реформи чи проведення публічних обговорень, а офіційний текст відповідного законопроекту стає відомий як народним депутатам, так і громадськості дуже часто лише після його офіційного внесення до Верховної Ради України [6, с. 4]. Вирішити цю проблему дозволить ефективне використання інституту парламентських слухань, ключовою метою яких є залучення широких кіл громадськості до формування державної політики та розбудови демократичного суспільства через публічне обговорення проєктів найбільш важливих законодавчих актів.

Аналіз чинного законодавства та правозастосовної практики свідчить, що на сучасному етапі інститут парламентських слухань не реалізується належним чином, що ставить під загрозу ефективність запропонованої конституційної моделі. Основні перепони можна звести до двох системних проблем. Перша з таких – це нормативна обмеженість права на ініціювання слухань. Так, згідно із Законом України «Про Регламент Верховної Ради України», таким правом наділені виключно профільні комітети [7], що фактично звужує можливості безпосереднього ініціювання такого процесу громадянами. І хоча ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян» передбачає механізм ініціювання слухань через електронні петиції [8], на практиці ця процедура залишається ускладненою та залежною від процедурних рішень парламенту.

Друга проблема – це низький рівень імплементації та контролю за виконанням рекомендацій, напрацьованих під час слухань. За даними Апарату Верховної Ради, результативність слухань є критично низькою: лише третина рекомендацій виконується повністю, тоді як дві третини ігноруються або виконуються частково [9, с. 129]. Ситуація ускладнюється загальною тенденцією до згорання практики публічних обговорень: якщо у 2019 році парламентських слухань було проведено шість, то у 2020 – лише одне, а у 2021 та 2022 роках останні не проводилися взагалі [10].

З огляду на це, для забезпечення ефективності майбутнього конституційного процесу критично важливо не відкладати реформування цього інструменту. Удосконалення законодавства щодо парламентських слухань та відновлення активної практики їх проведення необхідно розпочинати вже зараз. Лише завчасне налагодження дієвого діалогу між владою та суспільством дозволить перетворити парламентські слухання з формальної процедури на реальний механізм напрацювання змін до Основного Закону в рамках «бінарної моделі». Зрештою, реальне залучення суспільства є єдиним способом гарантувати, що оновлена Конституція сприйматиметься громадянами як результат суспільного договору, а не як спушений «згори» документ. Договірне положення Конституції насамперед передбачає, що остання є результатом громадянського миру та суспільного консенсусу, соціальної солідарності [11, с. 9] тощо.

Особливе місце в процесі трансформації національного законодавства, зокрема прийняття нового тексту Основного Закону, посідає Конституційний Суд України (далі – КСУ, Суд) як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні. Так, відповідно до статті 159 Конституції України, законопроект про внесення змін до Основного Закону розглядається Верховною Радою України виключно за наявності висновку КСУ щодо його відповідності вимогам статей 157 і 158 цієї Конституції. У такий спосіб Конституційний Суд України здійснює попередній (превентивний) контроль на стадії підготовки законопроекту до розгляду [12].

З одного боку, аналіз зазначених статей дозволяє виділити два рівні імперативних конституційних вимог, які контролює КСУ:

1. Змістовні (матеріальні) вимоги. Конституція не може бути змінена, якщо такі зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина, або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи порушення територіальної цілісності України.

2. Процедурно-темпоральні вимоги. Конституція України не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану. Законопроект, який розглядався Верховною Радою і не був прийнятий, може бути поданий повторно не раніше ніж через рік з дня прийняття відповідного рішення. Парламент протягом строку своїх повноважень не має права двічі змінювати одні й ті самі положення Конституції.

З іншого боку, порушуючи питання введеного і діючого в Україні станом на зараз воєнного стану, варто звернути увагу, що в ст. 159 Конституції йдеться про відповідність «законопроекту вимогам ст.

157 і 158 Конституції», а не стану (правовому режиму), в якому «на момент надання висновку» перебуває країна. Деякі науковці зазначають, що момент надання висновку за будь-яких умов не збігається з часом внесення конституційних змін Верховною Радою України, оскільки від моменту надання Судом висновку до внесення змін Верховною Радою може бути скасовано чи то надзвичайний, чи то воєнний стан [13, с. 31]. Однак вказана позиція, на наш погляд, є доволі суперечливою, оскільки відмова КСУ від контролю за цим обмеженням (ч. 2 ст. 157 КУ) призведе до певної конституційної невизначеності, оскільки ВРУ отримає «дозвіл» на розгляд законопроекту навіть у період дії заборони щодо такого розгляду. Не дарма у своєму Висновку від 10 вересня 2008 року № 2-в/2008 у справі за зверненням Верховної Ради України щодо відповідності законопроекту щодо внесення змін до Конституції України (щодо обмеження депутатської недоторканності) вимогам ст. 157 і 158 Конституції України, Суд зазначив: «...на момент надання висновку в державі не введено воєнний або надзвичайний стан. Отже, законопроект відповідає вимогам ст. 157 Конституції України» [14].

Відмова від перевірки дотримання процедурних меж неминує робить ілюзорним і контроль за матеріальним змістом змін. За таких умов діяльність Конституційного Суду фактично втрачає свій правовий сенс, оскільки неможливо забезпечити верховенство права (змістовний аспект), нехтуючи законністю процедурної форми його реалізації. Вважаємо, що логіка превентивного контролю вимагає від Суду констатувати наявність заборони, якщо така існує на момент надання висновку, оскільки будь-яка інша позиція, перекладаючи увесь конституційний ризик ухвалення змін під час дії воєнного стану виключно на Верховну Раду України, перетворює Суд з охоронця Конституції на пасивного спостерігача, що нівелює його найважливішу функцію у системі стримувань і противаг.

Варто зазначити, що у межах запропонованої «бінарної моделі» діяльність Конституційного Суду України набуває якісно нового, комплексного характеру. Оскільки модель передбачає одночасний розгляд двох взаємопов'язаних законопроектів, Суд, надаючи висновки щодо відповідності законопроектів вимогам статей 157 і 158, фактично здійснює наскрізну експертизу майбутнього тексту Основного Закону, перевіряючи не лише конституційність кожного із Законопроектів окремо, а й їхню взаємну узгодженість та відсутність внутрішніх суперечностей між «парламентською» та «референдумною» частинами. У цьому контексті слухними є застереження Ю.М. Михеєнка з цього приводу, який зазначає: «коли йдеться про з'ясування уповноваженості Суду вирішувати те чи інше питання, закономірним є необхідність визначення межі, за якою Конституційний Суд України з «охоронця» Конституції України, органу, який здійснює новелізацію Основного Закону України в силу свого конституційного статусу, та лишається «в межах повноважень..., що передбачені Конституцією», може перетворитися на такий, що «перебирає» на себе роль законодавчої або установчої влади, втрачаючи, тим самим, власну незалежність, довіру учасників конституційного провадження, суспільства загалом...» [13, с. 30]. Визнаючи слушність цих застережень, не варто ігнорувати той факт, що ризик узурпації установчої влади є двостороннім – він може походити як від надмірного активізму Суду, так і від політичного свавілля парламенту. Відтак, головним завданням є забезпечення такого балансу, за якого кожен орган діє виключно на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією, унеможливаючи узурпацію влади з обох сторін. Тож питання полягає не в пошуку «меншого зла», а в неухильному дотриманні конституційних приписів обома гілками влади, де кожна має чітко усвідомлювати межі свого втручання.

Висновки. Проведене дослідження підтверджує, що сучасний етап розвитку української державності вимагає переходу від статичного сприйняття Конституції до її динамічної модернізації, яка б відповідала викликам повномасштабної агресії РФ проти України та вимогам європейської інтеграції. Центральним елементом розв'язання існуючої процедурної колізії є запропонована авторська «бінарна конституційна модель». Вона дозволяє подолати «процедурний вакуум» щодо прийняття нового тексту Основного Закону шляхом синхронізації парламентських та референдумних процедур. Завдяки принципу юридичної взаємозумовленості двох пакетних законопроектів забезпечується не лише дотримання формальних вимог статей 155–156, а й досягається найвищий рівень легітимності майбутнього Закону.

Водночас ефективність такої моделі прямо залежить від реальної інклюзивності конституційного процесу. Реформування інституту парламентських слухань має на меті перетворити підготовчий етап із закритої нормотворчості на прозорий майданчик суспільного діалогу, що гарантуватиме сприйняття Конституції як справжнього суспільного договору. У цій системі стримувань і противаг особлива роль відведена Конституційному Суду України, чий превентивний контроль має стати надійним

запобіжником проти процедурних порушень прийняття та змістовних суперечностей нового тексту Основного Закону.

Надзвичайно важливо, що в умовах післявоєнного відновлення фінальне затвердження Конституції відбудеться виключно на засадах верховенства права та прямої волі Українського Народу. Запропонована «бінарна конституційна модель» є необхідним правовим інструментом, що забезпечує бездоганну легальність всього конституційного процесу, покликаною закріпити Україну як суверенну, незалежну, правову та повноправну європейську державу. Лише за умови неухильного дотримання встановлених процедурних меж, новий текст Конституції зможе гарантувати політичну стабільність та незворотність демократичного вибору, включаючи європейський та євроатлантичний курс держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Орзіх М.П., Єзеров А. А. Конституція України діє, конституційні перетворення тривають (до 15-ї річниці Конституції України). Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса: Юридична література, 2011. Т. 10. С. 28–46.
2. Колодій А.М., Тернавська В.М., Колодій О.А. Модернізація конституції України—головний напрям правотворчої діяльності в умовах післявоєнного відновлення. Нове українське право. Київ: Гельветика, 2024, № 1. С.83–92. URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/565/513> (дата звернення: 01.04.2026).
3. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
4. Рішення Конституційного Суду України від 05.10.2005 № 6-рп/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-05#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
5. Рішення Конституційного Суду України від 03.10.1997 № 4-зп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
6. Зелена книга конституційної реформи в Україні. Центр політико-правових реформ. Київ, 2021. 35 с. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2021/05/Projekt-Zelenoi-knyhy.pdf> (дата звернення: 01.04.2026).
7. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI: станом на 1 верес. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
8. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР: станом на 31 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
9. Бутков О.І. Конституційно-правові засади проведення громадських обговорень в Україні: дис...д-ра філософії. Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. 249 с.
10. Хроніка проведення парламентських слухань. Верховна Рада України. URL: http://static.rada.gov.ua/zakon/new/par_sl/index.htm (дата звернення: 01.04.2026).
11. Костицький В.В. Соціальні основи теолого-соціологічного праворозуміння. Соціологія права. № 1-2 (2014). С. 2-12. URL: http://soclaw.idpnan.kyiv.ua/archive/2014/1-2/1-2_2014.pdf#page=2 (дата звернення: 01.04.2026).
12. Рішення Конституційного Суду України від 26.06.2008 № 13-рп/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-08#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
13. Михеєнко Ю.М. Участь Конституційного Суду України в новелізації Конституції (спроба філософського підходу). Філософські та методологічні проблеми права. 2022. № 2 (24). С. 27–37. URL: <https://philosophy.navs.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/1511/1505> (дата звернення: 01.04.2026).
14. Висновок Конституційного Суду України від 10.09.2008 № 2-в/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-08#Text> (дата звернення: 01.04.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 01.04.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 23.04.2026

Дата публікації: 10.05.2026